

Г. В. Онищак,

Ужгородський національний університет, м. Ужгород

ОСОБЛИВОСТІ СЕМНОГО СКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДОБРА В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглядається проблема визначення поняття «семи» як компонента значення слів, подано їхню типологію в сучасній лінгвістичній літературі. Досліджено особливості семного складу лексичних одиниць на позначення добра в англійській мові та з'ясовано його характер.

Ключові слова: сема, компонент, типологія, лексична одиниця.

В статье рассматривается проблема определения понятия «сема» как компонента значения слов, представлена их типология в современной лингвистической литературе. Исследуются особенности семного состава лексических единиц, обозначающих добро в английском языке и определяется его характер.

Ключевые слова: сема, компонент, типология, лексическая единица.

The article deals with the problem of definition of «seme» as a word meanings' component and their typology in modern linguistic literature. The peculiarities of the seme stock of lexical units denoting good in English as well as its character are analyzed together with the qualitative and quantitative characteristics of semes.

The study shows that the seme stock of the nouns denoting good in Modern English can be divided into 6 subsets, reflecting diverse shades of their meanings. The order and organization of semes in the seme stock under study is hierarchical. The obtained matrix gives an opportunity to investigate the seme stock as the unity of semantic features that possesses a definite structure. In the course of our analysis the semes which make up the meanings of the lexical units have been divided into polyfunctional and monofunctional according to frequency of their appearance in the lexical meanings of the nouns denoting good.

Lexical units denoting good occupy an important place within the lexical system of any language because this notion belongs to the moral values, indicating moral norms, assessment, ideal, valuable orientation and moral qualities of the personality. Present understanding of good is inseparably connected with processes taking place in the social and political spheres of life, and leading to changes in the consciousness and mental perception of an individual. Thus, good is considered to be anthropocentric and socio-pragmatic notion referring to a person and serving to satisfy his/her social and everyday needs.

Key words: seme, component, typology, lexical unit.

Усебічне вивчення слова як основної одиниці системи мови, дослідження значення як одного із засобів відображення дійсності, опис та аналіз семантичної структури лексичних одиниць в одній мові або в зіставному аспекті, а також семантичних особливостей лексики окремих лексико-семантичних полів та лексико-семантичних груп належать до актуальних і перспективних завдань сучасних лінгвістичних досліджень. Про це свідчать численні праці вітчизняних та зарубіжних лінгвістів (М.Ф. Алефіренко, Ю. Д. Апресян, І. М. Кобозєва, М. В. Нікітін, Г. А. Уфімцева, Й. А. Стернін, Ж. П. Соколовська, М. П. Фабіан, D. A. Cruse, D. Geeraerts, Freda J. Thornton та ін.). Значний інтерес викликає вивчення семантичної структури лексем на позначення добра, оскільки останнє виступає базовою, центральною категорією в системі мови і культури, де виявляються як універсальні, так і унікальні особливості, що притаманні певним лінгвокультурам.

Метою статті є розкриття особливостей семного складу лексем на позначення добра в сучасній англійській мові.

Для досягнення поставленої мети ставимо наступні основні **завдання**:

- виділити семний склад мовних одиниць на позначення добра та з'ясувати його характер у сучасній англійській мові;
- подати кількісну та якісну характеристику сем, що містяться у формулах тлумачення лексичних одиниць на позначення добра.

Матеріалом дослідження служать лексичні одиниці (іменники), зібрані шляхом суцільного аналізу Великого Оксфордського словника англійської мови у 12-ти томах.

У сучасній лінгвістичній науці немає єдиної загальноприйнятої думки щодо визначення поняття семи, про що свідчить наявність чисельних термінів на позначення одного і того ж поняття: «семантична ознака», «семантичний множник/компонент», «диференційний семантичний елемент», «диференціальна семантична ознака», «семантичний примітив», «смысловий атом», «фігура змісту», «ноема», «сема» тощо.

За сучасною лінгвістичною термінологією представлені в мовній семантиці ознаки предмета (явища, ситуації) номінації називаються семами, а їх структурно-ієрархічна сукупність – семемою. Ж. П. Соколовська визначає термін сема як первинне, вихідне у членуванні змістової сторони мови. Їхня ієрархія встановлюється згідно з уявою про організацію об'єктивного світу. Семи є «граничними елементами змістової сторони мови, тобто в плані змісту далі не діляться» [3, с. 23]. М. Ф. Алефіренко визначає сему як «мінімальний елемент, який виділяється в змістовій структурі слова (фразеологізма)» [1, с. 198]. Й. А. Стернін під семою розуміє « семантичну одиницю, що є компонентом семеми і відображає певну ознаку позначуваного предмета або поняття» [3, с. 48]. Отже, сема – це смысловий елемент значення, конструктивний компонент семеми.

У дослідженні погоджуємося з М. П. Фабіан, що сема – це «елементарна одиниця змісту, певні комбінації якої утворюють значення слова. Ці одиниці характеризуються неподільністю та одноплановістю, оскільки належать лише плану змісту і не діляться на менші компоненти» [4, с. 42].

У лінгвістичній літературі зустрічаємо різне тлумачення типології сем залежно від їхніх особливостей та ролі в структурі семеми. Виділяють **категоріальні** (головні, домінуючі, більш загальні) та **індивідуальні** (залежні, підпорядковані, менш загальні) семи. Перші найважливіші в організації лексичного значення слова, оскільки характеризують не одне значення, а цілі групи та утворюють вузлові пункти у класифікації слів, завдяки чому словниковий склад може ділитися на певні класи. Їм підпорядковані всі інші семи, які уточнюють, конкретизують їх, що й надає семній структурі слова ієрархічного характеру. Індивідуальні семи характеризують одну семему, виражаючи специфіку кожного окремого мовного значення, визначають індивідуальність слів, диференціюють їх. За функціональними особливостями семи поділяються на **диференційні** та **інтегральні**.

За парадигматичними й синтагматичними властивостями розрізняють семи **описові**, які відображають власне характеристики реалій (розміри, будову, форму, зовнішній вигляд тощо) і **відносні**, які виражають різні відношення, реляції (просторові, функціональні та ін.).

Отже, семи в складі семени ієрархічно впорядковані і перебувають у структурних відношеннях, визначаючи категорію слова, родові й видові ознаки об'єкта, його головні та другорядні ознаки. Семантика слова як основного знака мови визначає його місце в лексичній системі мови, має складну структуру й важливі функції.

Дослідження семного складу іменників на позначення **добра** в англійській мові здійснюється за допомогою методики формалізованого аналізу лексичної семантики. Запропонований підхід базується на формальному, суто мовному критерії – віднесеності слів, які аналізуються, до однієї частини мови. Матричний метод представлення семантичних відношень між словами мови розглядаємо як метамову для опису досліджуваних об'єктів аналізу, а матрицю у вигляді таблиці – як модель системи семантичних зв'язків, з одного боку, та семантичної структури лексики з іншого. Вказана модель фіксує семантичні зв'язки між словами у вигляді стовпчиків та рядків однакової довжини, де плюсом позначаються співвідношення слів та їхніх значень [5, с. 9].

Семний склад іменників на позначення **добра** в сучасній англійській мові налічує 1147 тлумачень. За кількісним критерієм весь масив значень ділимо на підмножини за частотою вживання сем.

Найуживаніші та найпоширеніші семи входять до складу першої підмножини (7 сем) і утворюють найзаповненішу ділянку матриці. Серед них виділяються семи «*in phrases, word combinations, proverbs, quotations*» (у виразах, словосполученнях, прислів'ях, цитатах), «*in plural*» (у множині), «*action, deed, act, fact*» (дія, вчинок, факт), «*condition, state*» (стан, умова), «*that which, what/whatever (is), object/subject (of), something/anything which/that*» (те (той), що; що, будь-що; об'єкт/суб'єкт; щось/що-небудь, що), «*quality*» (якість, властивість), «*fields of sciences*» (галузі науки), якими пояснюється семантика переважної більшості слів на позначення **добра**: *service, grace, truth, turn, regard, thing, heart, fall, use, crack, favour, honour, reason, respect* та багато інших. У досліджуваному матеріалі найчастотнішою за вживанням є сема «*in phrases, word combinations, proverbs, quotations*» (250), яка простежується найчастіше у формулах тлумачення полісемічних слів, рідше – у значеннях іменників із середнім ступенем полісемії і майже відсутня у формулах тлумачення лексем з низьким ступенем полісемії.

Друга підмножина характеризує особу, її риси характеру, предмет, його характеристики, а також джерело, засоби та способи вияву **добра** і передається шістьма семами: «*a person, of an individual, one who/of, those who, a body of persons/people*» (особа; про індивіда; той, ті хто; група людей), «*human's traits of character*» (риса характеру людини), «*a thing, of in things, a form/method (of), design, shape or figure*» (про речі, предмети; форма/метод, дизайн, форма або фігура), «*applied to, reference/relation, attribute (of)*» (відношення, зв'язок; властивість, ознака), «*use/usage (of)*» (уживання, застосування), «*source, means, kind/type, mode/way (of)*» (джерело, вид/тип, спосіб).

Третю підмножину складають 14 сем, що розкривають характер людини («*character, disposition*»), «*kindness, goodness, comeliness*»), її внутрішні почуття («*feeling, emotion*»), «*delight, pleasure, predilection*»), «*joy, enjoyment, entertainment*»), положення у суспільстві («*status, standing, rank, high rank, courtesy-title*»), діяльність («*sports, games and recreation*»), повсякденні справи («*statement, report, speech, language*»), «*a part, piece (of), portion, element*»), випадок, обставину, приклад («*instance, occasion, case, example (of)*»). Ця підмножина також містить семи на позначення майна, багатства, цінностей («*possessions, wealth, of prices*»), переваги, вигоди, користі («*advantage*»), кількості, обсягу («*quantity, amount, number (of), plenty, plentifulness, capacity, a degree (of), a good/great deal (of)*»). У досліджуваній підмножині знаходимо архісему «*good*» (добро), яка міститься у лексичних значеннях слів *boot, civility, interest, morality, affection, kindness, ghost, humanity, profit, benefice, reputation, benefit, weal, help, goodness, alms, desert, welfare, renown, commonwealth, politeness, demon, common weal, alms-deed, bona fide, agathodemon*.

До складу четвертої підмножини входять 85 сем. Серед них виділяємо такі, що позначають високі моральні якості та цінності: величність («*moral excellence, magnificence*»), достоїнство, важливість («*value, worth, worthiness*»), чеснота, моральність («*virtue*»), удосконалення, бездоганність («*refinement, improvement, perfection*»), мужність, сміливість, відвага, подвиг («*courage, bravery, valour, prowess, exploit*»), милість, елегантність, ввічливість («*grace, elegance, politeness*»), благо («*benefit*»), свобода («*freedom*»), краса («*beauty*»), право («*right*»).

Семи «*position*» (посада, становище), «*power*» (влада, сила), «*superiority, superior position*» (перевага, вища посада), «*conformity*» (підпорядкування), «*regard*» (повага, прихильність), «*respect, respectability, respectfulness*» (повага, поважність, шанобливість), «*esteem, estimation, estimate*» (повага, шана, висока оцінка), «*honour, honourableness*» (честь, пошана, шаноба), «*devotion, reverence*» (прихильність, глибока повага), «*gift, present*» (подарунок, дар), «*behaviour, conduct, demeanour*» (поведінка, манера), «*work, good work, doing good, occupation, labour, employment, application*» (робота, праця, добра справа, вчинок), «*education, training, learning, study, knowledge, skill*» (освіта, навчання, знання, досвід, уміння), «*knack, faculty*» (здібність, уміння), «*business, organization, office, enterprise*» (бізнес, організація, установа, підприємство), «*assistance, help, aid*» (допомога, сприяння, підтримка), «*succour*» (допомога), «*support, backing*» (підтримка, допомога), «*favour*» (послуга, прихильність), «*service, serviceableness*» (послуга, корисність), «*success*», «*good fortune*» (успіх), «*accomplishment, completion, fulfilment, a result (of), outcome*», «*gain, acquisition*» (досягнення, здобутки, звершення, результат, наслідок) розкривають соціальний характер **добра**, описуючи людину, що завоювала високий авторитет, добре ім'я, визнання, повагу, високе становище завдяки наполегливій праці, досвіду, заслуг у певній галузі своєї діяльності, поведінки, вчинкам у суспільстві.

Емоційна сфера людини та її почуття у досліджуваній підмножині представлено чотирма семами: «*love, liking, fellow-feeling*» (любов, симпатія, прихильність), «*affection, fondness*» (симпатія, любов), «*ease, relief*» (спокій, вдовolenня), «*gratification*» (задоволення, насолода), які знаходимо у формулах тлумачення слів з високим, середнім, а також низьким ступенем полісемії *pleasing, compassion, philanthropy, fondness, aid, remedy, thankfulness, enjoyment*.

Мінливість **добра**, його залежність від випадку, випадковості, обставин, нагоди, яка трапляється на чиемусь шляху, а також випробування долі експлікуються семами «*event, happening of events*» (подія, хід подій), «*fortune, luck*» (удача, доля, нагода), «*chance*» (випадок, випадковість), «*circumstance*» (обставина), «*hap, lot*» (випадок, доля), «*occurrence*» (випадок, подія).

Наввність сем «*property*» (майно), «*money, cash, salary, wages*» (гроші, плата), «*account, sum*» (рахунок, сума), «*goods, riches*» (капітальне майно, багатство), «*estate*» (майно, статок), «*prosperity*» (процвітання, добробут, достатки), «*well-being, commonwealth*» (добробут), «*supply (of), provision*» (припаси, запас), «*profit*» (користь, вигода) свідчить, що сучасне розуміння **добра** безпосередньо пов'язане з грошовою сферою, матеріальною вигодою, користю, всім тим, що збагачує людину і створює комфортні умови для її існування.

П'яту підмножину утворюють 453 семи, що поєднуються семантикою прояву ставлення суб'єкта до навколишнього світу та суспільної норми, на фоні яких розкриваються його риси характеру, виділяються та пояснюються мотиви вчинків, особливості поведінки. Таким чином, серед семного масиву досліджуваної підмножини виділяємо семи, які вказують на:

1) особу: «*a helper, prayer*» (помічник, віруючий), «*Of men, women and children*» (про чоловіків, жінок та дітей), «*an ally*» (союзник), «*a member (of)*» (член), «*a party, crew*» (група, партія, команда, компанія), «*personality*» (особистість, видатна особа), «*prostitute*» (повія), «*the body police, Parliament*» (група поліцейських, парламент), «*(one's) beloved*» (коханий, любий), «*A «duck», darling*» (голубонька, серденько, кохана), «*a supporter*» (прихильник, прибічник), «*army, host*» (армія, військо), «*human race, mankind, human beings collectively*» (людська раса, людство, люди колективно). Ці семи містяться у формулах тлумачення полі- та моносемічних слів, серед яких *grace, boot, boon, treasure, friend, aider, benefactor, auxiliary, crack, honour, humanity, goodness, felon, beauty, frame, chivalry* та багато інших.

2) риси характеру людини, які представлено семами «*uprightness*» (чесність), «*chastity, purity*» (скромність, моральна чистота), «*nobility*» (благородство), «*sincerity*» (щирість), «*cheerfulness*» (веселість), «*kindliness*» (доброта), «*gentleness*» (ніжність), «*generosity*» (щедрість), «*benevolence*», «*goodwill*» (доброчинність), «*courtesy*» (ввічливість) та іншими, що містяться у лексичних значеннях полісемічних слів.

3) стосунки, взаємини між людьми. До цієї групи належать семи «*relationship*» (стосунки), «*friendship*» (дружба), «*amorous intercourse or intrigue, intimacy*» (любовні стосунки або інтрига, інтимність), що характеризують лексичні значення іменників з високим та середнім *respect, kindness, gentility, contingency, gallantry, sport*, а також два іменники з низьким ступенем полісемії *belonging, amity*.

4) ставлення до інших осіб та об'єктивної дійсності, що виявляється як у поведінці («*concern, concernment, care*» (турбота, стурбованість), «*interest*» (інтерес), «*consideration*» (увага), «*heed, attention*» (увага, піклування)), вчинках («*charity, mercy, benefaction*» (добродійність, милосердя, благодіяння), «*feat, daring feat, daring exploit*» (відважний подвиг), «*giving of pleasure, food*» (принесення задоволення, подавання їжі), «*donation, alms*» (пожертва, милостиня)), так і в емоційних реакціях людини («*admiration*» (захоплення), «*sympathy*», «*compassion*» (співчуття), «*elevation*» (піднесення), «*passion, lust, lustiness*» (пристрасть, пристрасне захоплення), «*happiness, bliss*» (щастя, блаженство), «*mirth*», «*gladness*» (радість), «*satisfaction*» (задоволення), «*astonishment, surprise*» (здивування), «*anxiety*» (тривога), «*pity, grief, sorrow*» (жаль, сум, смуток)).

5) вищі моральні цінності, що співвідносяться з нормами поведінки у суспільстві експлікуються семами «*dignity*» (гідність), «*honesty*» (чесність), «*duty*» (обов'язок), «*decency*» (порядність), «*fidelity*» (вірність), «*culture*» (культура), «*liberty*» (свобода), «*equity*» (справедливість), «*will*» (воля), «*confidence, belief, trust*» (довіра).

6) соціальні та побутові потреби. Сюди відносяться семи «*authority*» (авторитет), «*distinction*» (знатність, поважність), «*repute, reputation*» (репутація), «*fame, glory, renown*» (слава, визнання), «*growth, development, progress*» (ріст, розвиток, прогрес), «*furtherance*» (просування вперед), «*advancement, advance, promotion, raising to a higher rank or position*» (рух вперед, підвищення до вищого службового становища), «*achievement, attainment*» (досягнення), «*comfort*», «*conveniency, convenience*» (комфорт, вигоди), «*comfortable accomodation, lodging, food*» (комфортне житло, харчі), «*public welfare*» (благоустрій).

7) релігійно-філософські уявлення, які описують символічність добра і об'єктивують його у вигляді нерозгорнутих знаків, символів, образів, а також відображають дотримання Божественного веління. До цієї групи належать семи «*sign, mark, symbol (of)*» (знак, символ), «*a being, an incorporeal being*» (істота, безплотна істота), «*heaven, paradise*», «*the sky*» (рай), «*worship*» (культ, поклоніння), «*Of the soul*» (про душу), «*a deity, divinity, a divine being, God*» (божество, божественність, Бог), «*a ritual, rite, ceremony*» (ритуал, обряд, церемонія), «*credence, faith, credibility*» (віра), «*a spell*» (заклинання), «*atonement*» (спокута), «*salvation*» (спасіння душі), «*God-likeness, godship*» (божественність, божество), «*token*», «*prognostic, augury*» (прикмета, призвістка), «*blessing, benediction*» (благословіння), «*ecclesiastical living*» (духовне життя), які містяться у формулах тлумачення іменників *heart, spirit, ghost, divinity, angel, demon, bliss, paradise, sky, Eden, deity, God, salvation, service, satisfaction, benefice, benefit* та інших.

8) поняття повсякденного вжитку та активної діяльності людини. Сюди відносяться семи «*Of the weather*» (про погоду), «*measure*» (міра), «*distance*» (відстань), «*Of scientific processes, demonstrations, inventions*» (про наукові процеси, докази, винаходи), «*transaction*» (справа, угода), «*commercial speculation*» (комерційна спекуляція), «*Of the world, a country, town, community*» (про світ, державу, місто, спільноту), «*a conversation, talk, chat, discourse*» (розмова, бесіда), «*payment*» (плата), «*procedure, operation*» (процедура, процес), «*opportunity*» (можливість), «*celebration*» (святкування), «*merrymaking*», «*rejoicing, festivity*» (веселощі) та багато інших, які характеризують семантику полісемантичних іменників.

Отже, семантичне наповнення досліджуваної підмножини розкриває антропоцентричний та соціально-прагматичний характер добра, оскільки наявні семи відображають поняття, які безпосередньо стосуються людини і служать для задоволення її соціальних чи побутових потреб.

Особливістю цієї підмножини є те, що вона поєднує як позитивні, так і негативно марковані семи. Наприклад, сема «*danger, risk, peril, jeopardy*» (небезпека, ризик, загроза) протиставляється семам «*safety*», «*security, tranquility, calmness, stillness*» (безпечність, спокій) цієї ж підмножини. Наявність сем «*anger, wrath*» (злість, злоба), «*strife*» (розбрат), «*disaster*» (лихо), «*pity, grief, sorrow*» (жаль, сум, смуток), «*suffering, pain, distress*» (страждання, біль, мука), «*evil*» (зло), «*misap*» (невдача, лихо), «*a bribe*» (хабар), «*attack*» (напад), «*stratagem, artifice, wile*» (обман, виверти, шахрайство), «*trouble, affliction*» (горе, лихо, біда), «*impudence, presumption*» (нахабство, самовпевненість), «*contention, conflict, difference*» (суперечка, конфлікт), «*malady, disease*» (хвороба, недуга), «*death*» (смерть), «*destruction, ruin*» (загибель, крах), «*martyrdom*» (смертельна мука), «*anxiety*» (тривога), «*casualty, contingency*» (нещасливий випадок), «*punishment*» (покарання) у семантичному масиві лексичних одиниць на позначення добра свідчить про тісний зв'язок лексико-семантичної групи добро з лексико-семантичною групою зло.

Останню підмножину складають 582 монофункціональні семи, що становлять 50,7 % семного масиву. Характерною особливістю сем цієї підмножини є те, що вони входять до складу полісемантичних лексичних одиниць, виділяючи їхні неповторні індивідуальні, специфічні й додаткові риси та властивості і утворюють у свідомості мовної особистості асоціативні картини, пов'язані з різними формами прояву добра.

Комплексний семний аналіз лексичних одиниць на позначення добра в сучасній англійській мові показав, що порядок та організація сем у формулах тлумачення іменників на позначення добра ієрархічні. Побудована матриця лексико-семантичної групи добро дала можливість розглядати досліджуваній семний масив як системне утворення, що має визначену структуру. Так, масив значень ділиться на 6 підмножин, які відображають широку палітру значень досліджуваних іменників. Відповідно, нами виділено моно- та поліфункціональні семи за частотою їхнього вживання у семантиці лексем на позначення добра.

Останнє в свідомості англійців об'єктивується як предмет, особа, її риси характеру, внутрішній світ, моральні цінності, положення у суспільстві, діяльність, соціальна орієнтація та соціальна активність, оцінка навколишнього світу, став-

лення до реальності, інших осіб, вияв різноманітних почуттів, стосунки між людьми, родинні зв'язки, соціальні потреби, а також норма поведінки. Значне місце посідає відображення світогляду і світовідчуття людей, засноване на вірі в існування Бога, біблійні та міфологічні уявлення.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в глибшому лексико-семантичному аналізі лексем на позначення добра в сучасній англійській мові в їхніх зв'язках з іншими групами лексики.

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики: [монография] / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Попова З. Д. Лексическая система языка (внутренняя организация, категориальный аппарат и приемы описания): [учеб. пособие] / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – [2 изд., испр. и доп.]. – М. : URSS, Книжный дом «Либроком», 2009. – 172 с.
3. Соколовская Ж. П. Система в лексической семантике (анализ семантической структуры слова) / Ж. П. Соколовская. – К. : Вища школа, 1979. – 189 с.
4. Фабіан М. П. Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах: [монографія] / М. П. Фабіан. – Ужгород : Інформаційно-видавниче агентство «ІВА», 1998. – 255 с.
5. Фабіан М. П. Семантика мовного етикету: новий підхід до її вивчення / М. П. Фабіан // Сучасні дослідження з іноземної філології : зб. наук. праць. – Ужгород : ПП «Аутдор-Шарк», 2014. – Вип. 12. – С. 7–13.
6. Oxford English Dictionary: in 12 vol. / [chief ed. James Murray]. – London : Oxford University Press, 1963.

УДК 81'323.23:821.111.08»19»

Р. М. Падалка,

Донбаський державний педагогічний університет, м.Слов'янськ

ПРИЗВИЦА У ТВОРАХ СОМЕРСЕТА МОЕМА

Ми простежимо основні віхи в історії вивчення антропоніміки в лінгвістиці; дослідимо етимологію деяких власних імен особових англійської мови; розглянемо деякі значення власних імен, що постають в якості стилістичних й експресивних засобів в англійській художній прозі; систематизуємо ономастичний матеріал творів В.С. Моєма.

Ключові слова: антропонім, лексема, тематична група, прізвище, словесний образ.

Внимание к системе личных имён определяется их сложностью. Как часть лексической системы языка личные имена функционируют в её границах и развиваются по её законам. Мы проследим основные вехи в истории изучения антропонимии в лингвистике, исследуем этимологию некоторых личных имён английского языка; систематизируем ономастический материал произведений В.С. Моэма.

Ключевые слова: антропоним, лексема, тематическая группа, словесный образ, фамилия.

The topicality of the research is substantiated by the increased interest in the study of anthroponymy in terms of language and culture communication. All proper names have meaning of objectivity, that is the part of their contents (denotation) is a kind of notification of the existence of an object (or the essence of what we envision as an object). The most proper names denote a class of objects, including one object stands out. Proper names, denoting an individual object, fix in their meaning a definite deal to call this object in a definite way.

Keywords: anthroponym, lexeme, thematic group, a verbal image, surname.

Власні імена, уживані в художніх творах, є об'єктом вивчення поетичної чи літературної ономастики. У загальному випадку виникнення мовної образності пояснюється семантичним зв'язком між мовними одиницями, «коли матеріальний знак однієї мовної одиниці асоціюється з іншою» [42, с. 115].

Можливість розкриття внутрішньої форми імені через його апелювативну мотивацію є найбільш простим способом виявлення образної основи літературних антропонімів. Образність в цьому випадку виражена через зовнішню ознаку, що слугує її ніби формальною основою. Ця ознака може бути частково прихованою, наприклад, за допомогою зміни графічного вигляду теми чи контамінації основ. У цих випадках читачеві надано можливість фантазувати, здогадуватися про значення імен.

Залежність літературних антропонімів від національного ономастикону полягає насамперед у тому, що вони будуються за реально наявними в англійській мові моделями утворення власних імен особових, часто із додаванням нейтральних компонентів.

Дотепер проблема природи й функціонування власних імен особових докладному дослідженню не піддавалася, антропонімікон англійського письменника з лінгвокультурного погляду, можна сказати, узагалі не розглядався.

Актуальність дослідження обґрунтовується зростим інтересом до вивчення антропонімів у аспекті зв'язку мови та культури. Увага до системи особових власних імен визначається її складністю. Як частина лексичної системи мови особові власні імена функціонують у її межах і розвиваються за її законами, проте вони утворюють у мові особливу підсистему, у якій і загальномовні закони відбиваються специфічно.

У другій половині ХХ століття починається вивчення власних імен, затверджується уявлення про самостійну цінність власного імені як об'єкта філологічного аналізу. Сучасний розвиток лінгвістики визначив низку аспектів у вивченні антропонімів, які не одержали ще достатнього наукового висвітлення.

Об'єктом статті слугують власні імена особові, що вживаються в англійській художній прозі на прикладі творів В.С. Моєма. Предметом статті є лексична база прізвищ творів В.С. Моєма; їх етимологія, лексико-семантичне значення.

Мета статті – зібрати і проаналізувати антропоніми творів В.С. Моєма, виявити загальні закономірності їх розвитку, систематизувати ономастичний матеріал творів В.С.Моєма, класифікувати антропоніми за лексико-семантичною структурою.

У більшості народів, що населяють Європу й Америку, зокрема і в англійців й американців, історично склалася двоіменна антропонімна система = особове ім'я та прізвище. В англійській мові немає єдиного терміна, що відповідає російському терміну «особове ім'я». Йому рівнозначні англійські словосполучення baptismal name, Christian name, first name, given name і personal name. Два синоніми forename і prename (лексична калька < лат. praenomen) мають також значення «ім'я, що передує прізвищу».